

DOI: 10.7251/EMC1701150T

Datum prijema rada: 22. mart 2017.

Datum prihvatanja rada: 1. jun 2017.

UDK: 351.712.2(497.6)

Časopis za ekonomiju i tržišne komunikacije

Godina VII • broj I

str. 150-162

STRUČNI RAD

PRIMJENA SISTEMA JAVNIH NABAVKI U BOSNI I HERCEGOVINI S OSVRTOM NA UNAPREĐENJE I RAZVOJ OBRAZOVANJA I USAVRŠAVANJA

Ostoja Travar | Docent, doctor ekonomskih nauka, Panevropski univerzitet "Apeiron", Banja Luka, ostoja.j.travar@apeiron-edu-eu

Dragana Ribić | Dip. pravnik, pomoćnik direktora Agencija za javne nabavke - Filijala, Banja Luka, dragana.ribic@javnenabavke.gov.ba

Rezime: *Sistem javnih nabavki je danas posebna disciplina i ovaj rad istražuje mogućnost izučavanja iste. Radi potrebe primjene sistema javnih nabavki od strane javnog i privatnog sektora je osnovni razlog za izučavanje navedenog sistema. U sistemu javnih nabavki se objedinjuje ekonomske i finansijske discipline koje su definisane u mikroekonomskim i makroekonomskim, te u menadžerskim vještinama i disciplinama. Veoma je važno sticanja znanja o sistemu javnih nabavki, radi efikasnog upravljanja javnim finansijama, te za opstanak i rast korporacija, ali i za zemlju po pitanju privlačenja stranih investicija. Javne nabavke u Evropskoj uniji, Bosni i Hercegovini i zemljama u okruženju predstavljaju značajno tržište. Naravno, sa sigurnošću se može konstatovati da će izučavanja javnih nabavki doprinijeti razvoju, pravne, ekonomske, institucionalne i operativne fondacije radi djelotvornijeg funkcionisanja sistema javnih nabavki u Bosni i Hercegovini, u skladu sa standardima EU. Segment cjelokupnog izučavanja se odnosi na usavršavanje i obrazovanje, koje će osugurati održiv program obuke kadrova koji rade u sistemu javnih nabavki, u skladu sa novim zakonodavnim okvirom, te će sami tim, neposredno, doprinijeti jačanju sistema javnih nabavki sa ciljem približavanja Bosne i Hercegovine evropskim integracijama i uključivanja u globalnu privredu.*

Ključne riječi: *sistem javnih nabavki, zakonodavni okvir, obrazovanje i usavršavanje.*

Jel klasifikacija: *H 10, H 20*

UVOD

Javne nabavke u Evropskoj uniji i Bosni i Hercegovini predstavljaju značajno tržište. Prema procjenama Evropske komisije, ukupna vrijednost javnih nabavki na godišnjem nivou u zemljama članicama Evropske unije iznosi 1,5 triliona evra, što predstavlja 16,3% bruto društvenog proizvoda Evropske unije. Učešće javnih

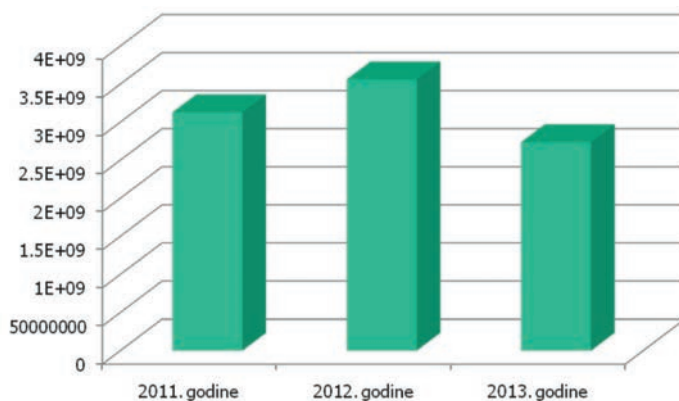
nabavki u zemljama u razvoju je još značajnije i kreće se i do 30% bruto domaćeg proizvoda. Udio javnih nabavki u BDP- u 2013. godini u BiH, iznosio je 9,68% što predstavlja smanjenje u odnosu na 2012. godinu kada je učešće iznosilo 12,95%.

Primjenom adekvatnih postupaka javnih nabavki i velike konkurencije, kada su u pitanju dodjele javnih ugovora u Evropskoj uniji, te Bosni i Hercegovini, umanjuju cijenu za oko 30%. Rezultat toga je da se novac poreskih obveznika efikasnije troši, poboljša ekonomski razvoj, stvaraju novi poslovi a samim time i nova radna mjesta.

Pred zemlje, buduće kandidate za ulazak u Evropsku uniju, kao što su Bosna i Hercegovina i ostale zemlje u tranziciji, postavljaju se dva cilja u reformi sistema javnih nabavki i to: usklađivanje sa zahtjevima Evropske unije i efikasnost sistema javnih nabavki.

CILJ ISTRAŽIVANJA

Svjetska banka je procijenila godišnju vrijednost javnih nabavki u Srbiji na 1,7 milijardi američkih dolara. Na to kolika je važnost sistema javnih nabavki, vjerovatno je najbolje do sada ukazao podatak, daje, u prvoj godini primjene zakonskih i podzakonskih propisa (2006. godina) vrijednost javnih nabavki u Bosni i Hercegovini iznosila preko 1,2 milijarde konvertibilnih maraka. Međutim, ukupna vrijednost zaključenih ugovora za period 01.01.2013. do 31.12.2013. godine, je **2.736.346.294,96 KM** što predstavlja smanjenje od 23% u odnosu na 2012. godinu, kada je ukupna vrijednost zaključenih ugovora iznosila 3.560.468.418,94 KM, odnosno smanjenje od 13% u odnosu na 2011. godinu, kada je ukupna vrijednost iznosila 3.128.833.371,96 KM.

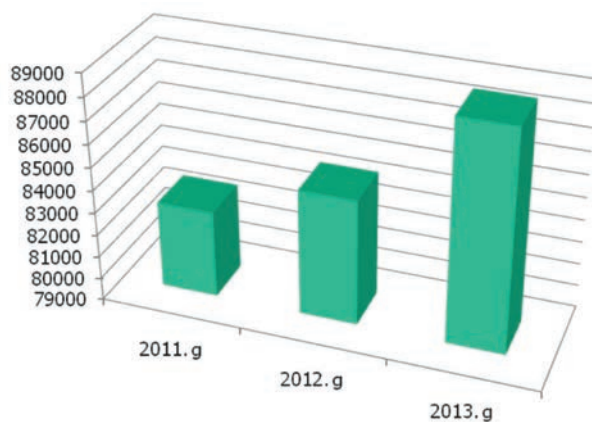

Grafikon 1. Vrijednosti zaključenih ugovora

Izvor: Agencija za javne nabavke Bosne i Hercegovine.

Smanjenje ukupne vrijednosti zaključenih ugovora putem javnih nabavki posljedica je budžetskih ograničenja i smanjenja potrošnje u Bosni i Hercegovini. Posljednje procjene međunarodnih finansijskih institucija ipak ukazuju da bi privredni rast treba da se oporavi, ali nije realno očekivati da se Bosna i Hercegovina vrati na stopu privrednog rasta koje je imala u periodu ekonomske krize. Takođe, zemlje Zapadnog Balkana, očekuju stope privrednog rasta u odnosu na period prije ekonomske krize, pod uslovom, da, kako zemlje u regiji tako i Bosna i Hercegovina, moraju u većoj mjeri da se oslanjaju na vlastite izvore i ograničenju javne potrošnje.

Ukupan broj zaključenih ugovora u Bosni i Hercegovini je 88.740 za period od 01.01.2013.-31.12.2013.godine, što predstavlja povećanje od 5% u odnosu na 2012. godine, kada je ukupan broj zaključenih ugovora bio 84.579, odnosno povećanje od 7% u odnosu na 2011. godinu, na ukupan broj od 82.869 ugovora.

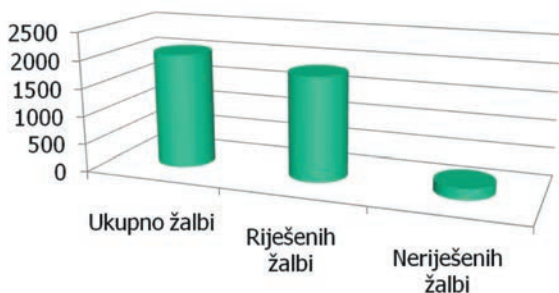
Grafikon 2. Ukupan broj zaključenih ugovora

Izvor: Agencija za javne nabavke Bosne i Hercegovine

Može se zaključiti da je u 2013. godini došlo do povećanja zaključenih ugovora u odnosu na 2011. i 2012. godinu, a vrijednost istih je smanjenja, iz čega proizlazi da je došlo do zaključenja ugovora manje vrijednosti.

Primjena adekvatnih postupaka javnih nabavki i velike konkurencije, kada su u pitanju dodjla javnih ugovora u Evropskoj uniji, umanjuju cijene za oko 30%, a u Bosni i Hercegovini se kreće oko 12%. Rezultat toga je da se u Evropskoj uniji novac poreskih obveznika efikasnije troši, a što je cilj u Bosni i Hercegovini.

Kada su u pitanju žalbe učesnika u sistemu javnih nabavki, Kancelarija za razmatranje žalbi, je u toku 2013. godine zaprimila 2.052 žalbe, koje su podnesene u postupku javnih nabavki, od čega je riješeno 1850 žalbi. Po pitanju zaprimljenih žalbi u toku 2013. godini (2.052) u odnosu na 2012. godinu (2.165) zabilježen je blagi pad od 5,22%.

Grafikon 3. Broj podnesenih žalbi u sistemu javnih nabavki

Izvor: Agencija za javne nabavke Bosne i Hercegovine

Nakon sprovedenog empirijskog istraživanja, podaci pokazuju da je konkurentna praksa u javnim nabavkama ključ za efikasnu javnu potrošnju. Konkurentni i transparentni postupci nabavke preduzetnicima i javnim institucijama garantuju da nabavljaju proizvode i usluge, kao i javne radove boljeg kvaliteta za nižu cijenu. Primjena adekvatnih postupaka javnih nabavki i velike konkurencije, kada su u pitanju dodjele javnih ugovora u Evropskoj uniji umanjuju cijene za oko 30%, dočim u Bosni i Hercegovini nije dostignut ovaj procenat i kreće se negdje oko 12%. Rezultat toga je da se novac poreskih obveznika efikasnije troši, poboljša ekonomski razvoj, stvaraju novi poslovi a samim time i nova radna mjesta, te bolja konkurentnost.

Otvoreni, nediskriminatorni i transparentni postupci takođe podržavaju pozitivnu konkurentnost među preduzećima i preduzetnicima koji posluju na tržištima javnih nabavki. Samo preduzeća koja se takmiče sa stranim kompanijama jesu ustanju da efikasno i upotpunosti uspješna budu prisuta na stranom tržištu i da se odupru konkurenciji stranih kompanija u svojoj zemlji. Primjena principa direktiva javnih nabavki, te transparentnost, poslovne etike, informacionih sistema i finansijskih ocjena su segmenti koji unapređuju preduzetnički ambijent u Bosni i Hercegovini. S obzirom na prethodno izloženo, evidentan je značaj sistema javnih nabavki u unapređenju preduzetničkog-privrednog ambijenta u Bosni i Hercegovini. Kao važno pitanje nameće se problem donošenja kvalitetnih odluka o postupcima provođenja javnih nabavki.

JAVNE NABAVKE U EVROPSKOJ UNIJI I BOSNI I HERCEGOVINI

Direktive Evropske unije o javnim nabavkama. Unovembru 1996. godine, objavljivanjem *Zeleneknjige*: „Javne nabavke u Evropskoj uniji – kako dalje”, Evropska komisija započela je diskusiju o modernizaciji režima javnih nabavki u Evropskoj uniji. Diskusija je dovela do formulisanja zakonskih mjera. Predstavljene su dvije nove direktive u maju 2000. godine. Obje ove nove direktive usvojene su 31.03.2004. godine. Direktiva 2004/18/EC usvojena je odstrane Evropskog parlamenta i Vijeća Evrope 31.03.2004. godine, a reguliše koordinaciju postupaka za dodjelu ugovora o javnoj nabavci radova, javnoj nabavci roba i javnoj nabavci usluga, a Direktiva 2004/17/EC, takođe usvojena od strane Evropskog parlamenta i Vijeća Evrope 31.03.2004. godine, odnosi se na koordinaciju postupaka nabavki organa koji posluju u sektoru voda, energije, prevoza i poštanskih usluga.

Obje ove direktive inkorporirane su u državne pravne sisteme zemalja članica Evropske unije, zaključno sa 31.01.2006. godine.

Osnovni principi ovih direktiva javnih nabavki su identični a odnose se na ugovorne organe koji se moraju prema ekonomskim operaterima ponašati **jednako i ne diskriminirajuće** i da djeluju na **transparentan** način.

Istorija propisa o javnim nabavkama u Evropskoj uniji. Primarni zakon Evropske unijene odnosi se direktno na javne nabavke. Sporazum Evropske zajednice iz 1957. godine ne govori o javnim nabavkama koje sprovode javne institucije zemalja članica.

Direktivu 71/305/EEC je uvela jedan koordinisan sistem dodjeljivanja javnih ugovora, koji je u osnovi ostao neizmijenjen sve do danas – objavljivanje oba- vještenja o javnim nabavkama na nivou Evropske zajednice u „Službenom gla- sniku Evropskih zajednica“, pravila ne diskriminacije kada je u pitanju učesće, nediskriminatorna tehnička specifikacija zasnovana na evropskims tandardima, minimalni evropski rokovi, objektivni kriterijum i za procjenu ponuda.

Direktivom 77/62/EEC se koordinišu postupci dodjele ugovora o javnoj nabavci roba. Propisi za ugovore o dodjeli roba su skoro identični kao i oni za nabavku radova.

Direktiva 2004/18/EC Evropskog parlamenta i Savjeta Evrope o koordinaciji postupaka za dodjelu ugovora o javnoj nabavci radova, javnoj nabavci roba i

javnoj na bavljenju usluga, zamijenila je „klasične direktive“ 92/50, 93/36 i 93/37. Direktiva 2004/17/EC koja koordiniše postupke nabavki organa koji posluju u sektoru voda, energije, prevoza i poštanskih usluga zamijenila je „komunalnu direktivu“ 93/38 [Lemke, 2006].

Novi propisi konsoliduju postojeće tekstove klasičnih direktiva, pojednostavljuju neke odredbe, uvode moderne i fleksibilnije tehnike za postupke (okvirni sporazum, konkurentni dijalog, elektronska nabavka). Obje direktive su inkorporirane u državne pravne sisteme zemalja Evropske unije do 31.01.1996. godine [Lemke, 2006].

Pored gorenavedenih direktiva, koje regulišu postupke javnih nabavki, Evropska unija je usvojila i druge propise za javne nabavke, a koji se tiču tehničkih aspekata, i to:

- Direktiva 2001/78/EC Evropske komisije o upotrebi standardnih obrazaca kod objavljivanja obavještenja o javnim nabavkama;
- Propis 2195/2002 Evropskog parlamenta i Savjeta Evrope o Opštem vokabularu javnih nabavki (*Common Procurement Vocabulary - CPV*), kasnije izmjene i dopune odredaba broj 2151/2003.

Istorija propisa o javnim nabavkama u Bosni i Hercegovini. Pitanje javnih nabavki za Bosnu i Hercegovinu je bilo regulisano odgovarajućim propisima oba entiteta u Bosni i Hercegovini (Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine) i Distrikta Brčko, i to:

- Zakonom o postupku nabavke roba, usluga i ustupanju radova za područje Republike Srpske;
- Uredbom o postupku nabavke roba, usluga i ustupanju radova za područje Federacije Bosne i Hercegovine;
- Pravilnikom o postupku nabavke roba, obavljanju usluga i ustupanju radova za područje Brčko Distrikta, s napomenom da je ovim pravilnikom zamijenjen ranije važeći Pravilnik o postupku nabavke roba, obavljanju usluga i izvršenju radova koji je prije donošenja novog pravilnika mijenjan i dopunjavao tri puta, i to: 24.07.2002. godine, 04.11.2002. godine i 29.11.2002. godine.

Prvi Zakon o javnim nabavkama Bosne i Hercegovine usvojen je odstrane Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine na sjednici Predstavničkog doma, održanoj 23.09.2004. godine i sjednici Doma naroda, održanoj 27.09.2004. godine i objavljen u Službenom glasniku Bosne i Hercegovine, broj 49/04 godine. Stupio je na snagu osmog dana od dana objavljivanja tj. 10.11.2004. godine.

Novi Zakon o javnim nabavkama Bosne i Hercegovine usvojen je od strane Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, te objavljen i u Službenom glasniku Republike Srpske, broj 38 od 19.05.2014. godine, a koji se primjenjuje od 01.11.2014. godine.

Ovaj zakon ima za cilj da dovede legislativu javnih nabavki u liniju standardima starih zemalja – članica Evropske unije. Nove zemlje – članice koje su se priključile, te one koje će se priključiti u narednom periodu, moraju proći kroz isti proces. Razumijevanje pravnih zahtjeva Zakona o javnim nabavkama Evropske unije je, stoga, uslov za razumijevanje uslova novog Zakona o javnim nabavkama Bosne i Hercegovine.

Dakle, Zapadni Balkan će se, uključujući i Bosnu i Hercegovinu, pridružiti Evropskoj uniji u bližoj budućnosti. Sporazum Evropske zajednice ima ekonomski cilj da stvori unutrašnje tržište [Trybus, 2006]. Primarni cilj Zakona o javnim nabavkama je dobijanje vrijednosti za novac, zatim konkurencija, otvaranje tržišta i transparentnost. Glavni ciljevi su: **ekonomija, efikasnost, jednak odnos prema svim stranama i odgovornost.**

ULOGA SLUŽBENIKA ZA JAVNE NABAVKE U CILJU PROFESIONALIZACIJE POSLOVA JAVNIH NABAVKI

Važećom legislativom je propisana uloga službenika za javne nabavke, posebno kada se radi o poslovima Komisije za javne nabavke. Članovi Komisije za javne nabavke mogu biti službenici u ugovornom organu koji isključivo rade na primjeni zakonskih propisa. Dakle, jedan od članova Komisije za javne nabavke mora da poznaje propise o javnim nabavkama, te da i najmanje jedan član Komisije posjeduje posebnu stručnost u oblasti konkretnog predmeta javne nabavke.

Ključne osobine službenika za javne nabavke. Ključne osobine koje službenik za javne nabavke mora posjedovati su:

- poznavanje zakonske regulative iz oblasti javnih nabavki;
- stručnost u oblasti predmeta javne nabavke;
- poznavanje procesa i postupaka javne nabavke;
- poznavanje ugovornog prava i obligacionih odnosa;
- analitički pristup svim fazama nabavke;
- komunikacione i, po potrebi, pregovaračke sposobnosti;
- razumijevanje komercijale i finansija;
- izražene karakterne osobine i nezavisnost u odnosu na centre moći (i korupcije).

Upravljanje postupkom nabavki. Ova sposobnost je veoma važna za efikasno upravljanje ukupnim postupkom nabavki i svaki službenik koji je uključen u postupak može doprinijeti stvaranju vrijednosti.

Identifikacija rizika i upravljanje. Službenik za javne nabavke mora da prepozna prilikom upravljanja komercijalne i druge rizike koji su povezani sa postupkom nabavki kako bi se obezbijedilo smanjenje neželjenih posljedica koje su rezultat identifikovanog rizika.

Vještina komunikacije. Vještina komunikacije je ključna prednost službenika za javne nabavke. Između službenika za javne nabavke i zainteresovanih strana, dobavljača i kolega, pomoću širokog spektra komunikacijskih alata se mora odvijati. Naravno, da bilo idealno daje službenik za nabavke sposoban da komunicirasa bar jedanim stranim jezikom.

Razumjevanje finansija. Službenik za javne nabavketreba da ima osnovna znanja iz oblasti finansija kako bi bio u stanju da preduzme sadržajnu finansijsku procjenu potencijalnog dobavljača, čime će napraviti procjenu eventualnog rizika. Ove informacije se mogu koristiti prilikom donošenja odluka i upravljanja ugovorom. Od službenika za javne nabavke će se u buduće nakon eventualne obuke, tražiti da tumače finansijske pokazatelje i uzajamne odnose između finansijskih izvještaja. Takođe, od službenika za javne nabavke se traži i sposobnost da se razumiju metodi obračuna troškova i da se analiziraju finansijske informacije kako bi se došlo do saznanja i načina na koji je formirana cijena u ponudi dobavljača.

Upravljanje ugovorom. Veoma je važna faza poznavanje upravljanje ugovorom od samog početka realizacije ugovora do završetka kako u finansijskom dijelu, tako i u vremenskom roku. Službenici za javne nabavke moraju da uspostave jasan sistem za upravljanje ugovorima i da upravljaju njima. Uspješno upravljanje ugovorom će dodati vrijednost sprovođenju ugovora preko obezbjeđivanja pregleda i povratnih informacija, procjene da li se obe strane pridržavaju ugovora, uspostavljanja odgovarajućih i efikasnih ključnih indikatora uspješnosti, upravljanja eventualnim sporovima na blagovremen, odgovarajući i efikasan način, identifikovanja mogućnosti za kontinuiran napredak i povezivanja sa zainteresovanim stranama kako bi se obezbjedilo da su njihove poslovne potrebe zadovoljene i poboljšane.

ULOGA I AKTIVNOSTI SLUŽBENIKA ZA JAVNE NABAVKE U TOKU PRIPREME ZA JAVNU NABAVKU

Koraci u postupku pripreme postupka javne nabavke su:

Prethodno planiranje i godišnji plan nabavki. Prilikom planiranja budžeta za narednu fiskalnu godinu od strane službe za finansije, službenici za javne nabavke pristupaju izradi godišnjeg plana nabavki. U okviru ove faze službenici za javne nabavke treba da učestvuju u predlaganju plana aktivnosti u odnosu na javne nabavke koje treba preduzeti u sljedećoj fiskalnoj godini, kakobi identifikovali šta oni moraju da nabave u toku tog perioda i da ispitaju budžet koji je naraspolažan u odnosu na vjerovatne tržišne troškove.

Utvrđivanje potreba. Cilj ove faze je ispitivanje osnovnih potreba zainteresovanih strana, razmatranje opcija i formiranje osnove za pojedinačni plan i specifikaciju. Aktivnosti službenika za javne nabavke se odnose na to da dobiju opšti opis zahtjeva od zainteresovanih strana, da razgovaraju o dostupnim opcijama, da istraže šta je dostupno i da istraže šta su uradili drugi ugovorni organi.

Pregled tržišta. Vrlo je značajno ispitivanje tržišta. U ovoj fazi se vrši ispitivanje i pregled tržišta sa kojeg će mogući dobavljači učestovati u javnom ili drugom tenderu. Dakle, službenici za javne nabavke treba da istraže stanje tržišta i njegovu složenost da steknu informacije o potencijalnim rješenjima.

Uslovi ugovora. Cilj ove faze je identifikovanje uslova koje će ugovorni organ primjeniti u javnoj nabavci. Potrebno je da službenici za javne nabavke razumiju rizike javne nabavke i da izaberu odgovarajuće uslove iz odobrenih uslova.

Priprema tenderske dokumentacije. Jedna od najsloženih poslova službenika za javne nabavke je priprema tenderske dokumentacije. Naravno, da se priprema tenderske dokumentacije vrši na osnovu modela tenderske dokumentacije po naosob za svaki postupak. Nakon sačinjavanja tenderske dokumentacije ista se dostavlja zainteresovanim ponuđačima. Tenderska dokumentacija mora sadržavati informacije koje su tačne, potpune, nepristrasne, dovoljno detaljne, kako bi eventualni ponuđač pripremio kvalitetnu ponudu.

ULOGA I AKTIVNOSTI SLUŽBENIKA ZA JAVNE NABAVKE U TOKU UPRAVLJANJA UGOVOROM

Aktivnosti koje su neophodne u toku upravljanja ugovorom su:

Interna komunikacija. Službenik za javne nabavke, jedan od osnovnih ciljeva interne komunikacije u osnovni mora da prenese informacije o novom ugovoru, licima koja realizuju ugovor, licima koja će tražiti uslugu, licima koja će koristiti usluge, IT odjeljenju, odjeljenju za finansije, licima angažovanim za prijem i inspekciju pošiljke i dr.

Angažovanje sa dobavljačem. Uspostavljanje dobrih odnosa u cilju saradnje između lica iz odjeljenja nabavke i lica koje realizuju ugovor u okviru ugovornog organa sa licima koja rade za dobavljača. Takođe, bitno je uspostaviti kanale komunikacije između ključnih zainteresovanih strana i ključnih osoba koje rade za dobavljača.

Prijem. Zainteresovane strane u fazi realizacije nabavke treba da sprovedu prijem koji je povezan sa nalogom za kupovinu roba, izvršenju usluga ili izvođenju radova i sa sistemom plaćanja. Prijemom treba da obezbjediti da robe, usluge i radovi odgovaraju svrsi za koju su nabavljene.

Plaćanje. U ovoj fazi službenici za javne nabavke mogu da pruže pomoć zainteresovanim stranama u vezi plaćanja, mogu da pruže savjetodavne usluge o odgovarajućim postupcima plaćanja, te da kontaktiraju dobavljače kako bi riješili pitanja u vezi sa fakturama.

Kontrola uspješnosti. Pregled uspješnosti završenog posla, isporučenih roba i usluge, te izvođenju radova od strane dobavljača u odnosu na navedene, specificirane i dogovorene zahtjeve. Navedena aktivnost se najbolje može realizovati prilikom zajedničkog sastanka službenika za javne nabavke, zainteresovanih strana, te lica koja su provela prvobitnu procjenu i po potrebi dobavljača. Sva dokumentacija koja je korištena prilikom donošenja svih odluka u toku postupka nabavke treba da bude pregledana i da se uporedi sa stvarnim učinkom.

OBRAZOVANJE I STRUČNO USAVRŠAVANJE SLUŽBENIKA ZA JAVNE NABAVKE

Nadležnost Agencije za javne nabavke Bosne i Hercegovine, između ostalog, je, da obavlja poslove izrade strategije i razvijanja metoda cjelokupnog sistema obuke u javnim nabavkama u Bosni i Hercegovini, daje podršku planiranja i organizaciji programa stručne obuke službenika za javne nabavke ugovornih organa i ponuđača u primjeni zakona i podzakonskih akata u oblasti javnih nabavki, prikuplja i analizira informacije u vezi sa potrebom za obuku, odnosno obezbje-

đuje saradnju sa nadležnim institucijama koje organizuju obuke, pruža pomoć ugovornim organima za planiranje obuke, uspostavlja sistema obuke predavača, kao i samu akreditaciju predavača u oblasti javnih nabavki.

U toku 2013. godine, nosioci stručnog usavršavanja službenika za javne nabavke, bili su:

- Agencija za javne nabavke Bosne i Hercegovine;
- Agencija za državnu službu Bosne i Hercegovine;
- Agencija za državnu službu Federacije Bosne i Hercegovine;
- Ministarstvo lokalne uprave i samouprave Republike Srpske;
- Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske;
- International Training Centre of the International Labour Organisation (ITC-ILO) u okviru projekta ToT (Training of Trainers), finansiranu u okviru IPA Fonda;
- Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD);
- Deutsche Gesellschaft Fuer Internationale Zusammenarbeit (GIZ);
- Komercijalne kompanije.

GIZ je u koordinaciji AJN BiH organizovao doobuku i recertifikaciju iz oblasti javnih nabavki za akreditovane predavače javnih nabavki EUPPP projekta u BiH.

Analizom podataka održanih obuka iz oblasti javnih nabavki u toku 2013. godine, došlo se do rezultata, da je ukupno izvršena 51 obuka na kojima je bilo prisutno 1287 učesnika. Imajući u vidu da je u Bosni i Hercegovini registrovano oko 2000 ugovornih organa, a da je 1287 učesnika uzelo učešće u obukama, iz čega proizilazi da ni po jedan učesnik nije učestvovao u odnosu na broj ugovornih organa.

Za autore ovog rada, veoma je važno, naznačiti da se na Panevropskom Univerzitetu „Apeiron“ Banja Luka, na Fakultetu poslovne ekonomije, izučava nastavni predmet Menadžment javnih nabavki, počev od akademske 2011/2012. godine, na kojem je tri školske godine oko 140 studenata polagalo ispit iz navedenog predmeta. Na ovaj način se stiče stručno i naučno znanje iz ove oblasti, koje može da, diplomiranim ekonomisti, koji će eventualno raditi kao službenik za javne nabavke, poslužiti u praksi odnosno u profesionalnom obavljanju poslova iz oblasti javnih nabavki.

ZAKLJUČAK

Cilj sistema javnih nabavki jeste stvaranje jedinstvenog tržišta javnih nabavki na kojem potencijalni ugovarači i dobavljači mogu da se takmiče za dobijanje ugovora, pod istim uslovima u cijeloj Bosni i Hercegovini, i naravno, jednog dana u Evropskoj uniji. Ovaj proces liberalizacije ima namjeru stvaranja velikih ekonomskih ušteda, s tim da se stimuliše veća konkurencija među ponuđačima i javnim sektorom, kao i druge da odabiraju najkonkurentnije dobavljače. U svakom slučaju, primjena propisa iz oblasti javnih nabavki neće izvršiti integraciju tržišta javnih nabavki preko noći. Ipak, otvoreni postupci i nediskriminatorni zahtjevi, zajedno sa njihovim ekvivalentima kod javnih organa, moraju imati pozitivan utjecaj na međugraničnu saradnju i konkurenciju. Određen nivo administrativnih ograničenja i uplitanje u komercijalnu slobodu ugovornih organa može biti i mala cijena koju treba platiti kako bi se osigurao napredak prema jedinstvenom tržištu javnih nabavki ka Evropi. Jedan od primjera kako doći do jedinstvenog tržišta su, zasigurno, istraživačke aktivnosti koje kroz direktive i nove propise nas dovode do ovog cilja, a to je liberalizacija tržišta u odnosu Evropske unije i Bosne i Hercegovine.

Predstavnici Evropske unije iz oblasti javnih nabavki - EUPPP, u julu 2005. godine posjetili su nekoliko pravnih i ekonomskih fakulteta u Bosni i Hercegovini s ciljem pomoći ispravnom predstavljanju javnih nabavki u okviru nastavnog plana i programa univerziteta, u vidu posebnog novog predmeta ili kao dio drugih relevantnih predmeta u javnom pravu ili menadžmentu u javnom sektoru.

Iz naprijed navedenog, kao i empiriskog istraživanja, nameće se potreba za kontinuiranom edukacijom službenika za javne nabavke u cilju stručnog obrazovanja i usavršavanja. Mogućnost stručnog obrazovanja i usavršavanja su znatne samo ih treba adekvatno iskoristiti. Najbolji načini za to su obrazovanja na studijskim programima fakulteta, kao i usavršavanje na osnovu organizovanih seminara, okruglih stolova, naučnih i stručnih konferencija.

Uključivanjem većeg obima obrazovanja i usavršavanja službenika za javne nabavke, na sivim nivoima, kroz propisani način kontinuirane edukacije dovodi nas do veće profesionalizacije službenika, odgovornosti i efikasnosti trošenja javnih sredstava, veće zaposlenosti, uvođenja sertifikacije, a sve u cilju zakonite primjene sistema javnih nabavki u Bosni i Hercegovini.

LITERATURA

- Agencija za javne nabavke Bosne i Hercegovine. Dostupno na: <http://www.javnenabvke.ba/index.php?id=11izv&izv=18&jezik=sr>[14.9.2014.].
- Lemke, M. (2006). "Uvod u direktive o javnim nabavkama EU" *Direktive Evropske unije o javnim nabavkama*, Projekat Evropske unije za javne nabavke – EUPPP, Sarajevo, str. 9-14.
- Trybus, M. (2006). "Pravo i politika javnih nabavki Evropske unije", Projekat Evropske unije za javne nabavke – EUPPP, Sarajevo.

APPLICATION OF THE PUBLIC PROCUREMENT SYSTEM IN BOSNIA AND HERZEGOVINA WITH REGARD TO THE IMPROVEMENT AND DEVELOPMENT OF EDUCATION AND TRAINING

Ostoja Travar, Dragana Ribić

Assistant Professor, Doctor of Economic Sciences, Pan-European University "Apeiron", Banja Luka, ostoja.j.travar@apeiron-edu-eu

Bachelor of Laws, Assistant Director of Public Procurement Agency - Banja Luka, dragana.ribic@javnenabavke.gov.ba

Summary: *The public procurement system is nowadays a special discipline, and this paper explores the possibility of researching it. The main reason for researching the mentioned system is the need to apply the public procurement system by the public and private sectors. The public procurement system integrates economic and financial disciplines defined in microeconomic, macroeconomic and managerial skills and disciplines. It is very important to gain knowledge about the public procurement system for the purpose of efficient management of public finances, as well as for the sustainability and development of corporations, and for the country to attract foreign investments. Public procurement in the European Union, Bosnia and Herzegovina and neighbouring countries represents a significant market. Surely, it can be ascertained that studying public procurement will contribute to the development of legal, economic, institutional and operational foundation for the purpose of more efficient functioning of the public procurement system in Bosnia and Herzegovina, in line with the EU standards. A segment of the overall research refers to the education and training, which will ensure a sustainable programme of training of personnel working in the public procurement system, in line with the new legislative framework. Thereby, they will, indirectly, contribute to the strengthening of the public procurement system for the purpose of Bosnia and Herzegovina's approximation to European integration and integration into global economy.*

Key words: *public procurement system, legislative framework, education and training.*

Jel classification: *H 10, H 20*